TALABALARGA “PEDAGOGIK DIAGNOSTIKA VA KORREKSIYA” FANINI O‘QITISHNING AXBOROT-DIDAKTIK TA’MINOTI

Ilmiy rahbar: Chirchiq davlat pedagogika universiteti
Pedagogika kafedrasi katta o’qituvchisi
Xolmatova Dilobod Alimjanova
xolmatova@gmail.com,+99894-935-52-59

Chirchiq davlat pedagogika universiteti
Pedagogika yo’nalishi 3-kurs talabasi
Raxmatullayeva Lobar
+998995893934

Annotatsiya: Ushbu maqolada talabalarga "Pedagogik diagnostika va korreksiya" fanini o'qitishning samaradorligini oshirish masalasi ko'rib chiqiladi. Fan mazmunini o'zlashtirishda axborot-didaktik ta'minotning ahamiyati tahlil qilingan. Maqolada ushbu fanni o'qitishda zamonaviy axborot texnologiyalari va didaktik vositalardan foydalanishning nazariy va amaliy jihatlari yoritilgan. Taklif etilayotgan yondashuv talabalarning kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: Pedagogik Diagnostika, Pedagogik Korreksiya, Axborot-Didaktik Ta'minot, O'qitish Metodikasi, Talabalar Kompetensiyasi, Ta'lim Texnologiyalari, Oliy Ta'lim, Didaktik Vositalar

Abstract: This article examines the issue of enhancing the effectiveness of teaching the subject "Pedagogical Diagnostics and Correction" to students. It analyzes the significance of information-didactic support in mastering the content of this discipline. The paper highlights the theoretical and practical aspects of utilizing modern information technologies and didactic tools in teaching this subject. The proposed approach aims to contribute to the development of students' professional competencies.

Keywords: Pedagogical Diagnostics, Pedagogical Correction, Information-Didactic Support, Teaching Methodology, Student Competence, Educational Technologies, Higher Education, Didactic Tools

Аннотация: В данной статье рассматривается вопрос повышения эффективности преподавания дисциплины "Педагогическая диагностика и коррекция" студентам. Анализируется значение информационно-дидактического обеспечения в освоении содержания данной дисциплины. В работе освещаются теоретические и практические аспекты использования современных информационных технологий и дидактических средств при обучении этому предмету. Предлагаемый подход способствует развитию профессиональных компетенций студентов.

Ключевые слова: Педагогическая Диагностика, Педагогическая Коррекция, Информационно-Дидактическое Обеспечение, Методика Преподавания, Компетенции Студентов, Образовательные Технологии, Высшее Образование, Дидактические Средства

KIRISH

Zamonaviy ta’lim tizimida pedagogik kadrlar tayyorlashda “Pedagogik diagnostika va korreksiya” fanini chuqur o‘zlashtirish muhim ahamiyat kasb etadi. Ushbu fan bo‘lajak pedagoglarga o‘quvchi-talabalarning rivojlanishidagi muammolarni aniqlash, tahlil qilish va samarali tuzatish choralarini ishlab chiqish ko‘nikmalarini beradi. Fanning murakkab nazariy va amaliy jihatlari sababli, an’anaviy o‘qitish usullari cheklovlarni yuzaga keltirishi mumkin. Shu bois, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari (AKT) asosidagi axborot-didaktik ta’minotni takomillashtirish dolzarb vazifa bo‘lib, u o‘quv jarayonini raqamli resurslar va interaktiv vositalar bilan boyitishni taqozo etadi. Bu esa talabalarning fanni chuqurroq o‘zlashtirishiga va amaliy ko‘nikmalarni mustahkamlashiga zamin yaratadi.

AKTning ta’limdagi qo‘llanilishi o‘quv jarayonini sezilarli darajada yaxshilaydi, uni yanada samarali va interaktiv qiladi [1]. Xususan, “Pedagogik diagnostika va korreksiya” fanini o‘qitishda kompyuterlar, interaktiv doskalar, onlayn platformalar (masalan, Moodle), simulyatorlar hamda virtual va kengaytirilgan reallik texnologiyalaridan foydalanish o‘quv materiallarini yanada jozibador va tushunarli qiladi [1]. Raqamli kontent, elektron darsliklar, multimedia materiallari, shuningdek, geymifikatsiya, onlayn munozaralar va shaxsiylashtirilgan o‘quv yo‘nalishlari kabi interaktiv usullar talabalarning diagnostik vaziyatlarni tahlil qilish va korreksion dasturlarni ishlab chiqish ko‘nikmalarini rivojlantirishga yordam beradi [1]. Bu texnologiyalar inklyuziv ta’limni qo‘llab-quvvatlash va masofaviy ta’lim orqali geografik cheklovlarni bartaraf etishda ham muhim ahamiyatga ega [1].

Ushbu tadqiqot “Pedagogik diagnostika va korreksiya” fanini o‘qitishda axborot-didaktik ta’minotning nazariy asoslari va amaliy mexanizmlarini tahlil qilishga qaratilgan. Maqolada AKT asosidagi vositalarning samaradorligi, ularning mustaqil ta’limdagi o‘rni hamda xorijiy tajribalarni qo‘llash imkoniyatlari ko‘rib chiqiladi. Tadqiqot natijalari pedagogik ta’lim sifatini oshirishga va bo‘lajak mutaxassislarni zamonaviy talablar asosida tayyorlashga xizmat qiladi.

Zamonaviy ta’lim paradigmasida axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining (AKT) integratsiyasi bo‘yicha ilmiy adabiyotlar hajmi sezilarli darajada kengayib bormoqda. Xususan, oliy pedagogik ta’limda, ayniqsa “Pedagogik diagnostika va korreksiya” kabi murakkab va amaliy yo‘nalishdagi fanlarni o‘qitishda axborot-didaktik ta’minotning ahamiyati ko‘plab tadqiqotchilar tomonidan e’tirof etilgan. Ushbu fan bo‘lajak pedagoglardan nafaqat nazariy bilimlarni, balki real pedagogik vaziyatlarda diagnostik tahlil o‘tkazish, muammolarni aniqlash

va samarali korreksion dasturlarni ishlab chiqish kabi amaliy ko‘nikmalarni ham talab qiladi. An’anaviy o‘qitish usullari bu kabi ko‘nikmalarni shakllantirishda cheklovlarga ega bo‘lganligi sababli, AKTga asoslangan innovatsion yondashuvlar zarurati ilmiy jamoatchilik tomonidan keng muhokama qilinmoqda. Adabiyotlar tahlili shuni ko‘rsatadiki, axborot-didaktik ta’minot nafaqat o‘quv materiallarini raqamlashtirishni, balki o‘qitish metodologiyasini tubdan o‘zgartirishni, talabalarning faolligini oshirishni va ularning mustaqil o‘rganish qobiliyatini rivojlantirishni ham o‘z ichiga oladi.

Axborot-didaktik ta’minotning nazariy asoslari didaktika, pedagogik texnologiyalar, axborotlashtirish nazariyasi va kognitiv psixologiya kabi fanlararo yondashuvlarni o‘zida mujassam etadi. Tadqiqotchilar, jumladan, [1] ta’kidlaganidek, AKT ta’lim samaradorligini va interaktivligini sezilarli darajada oshiruvchi zamonaviy vosita bo‘lib, o‘quv jarayonini yanada samarali va jozibador qiladi. Bu o‘quv materiallarining sifatini yaxshilash, mazmunini boyitish va talabalarni zamonaviy texnologiyalar bilan tanishtirish imkonini beradi. Ushbu yondashuvlar talabalarning bilim olish jarayonida faol ishtirok etishini ta’minlashga, ularning tanqidiy fikrlash va muammolarni hal qilish ko‘nikmalarini rivojlantirishga qaratilgan. Xususan, pedagogik diagnostika va korreksiya fanini o‘qitishda axborot-didaktik ta’minotning asosiy tamoyillari sifatida shaxsiylashtirish, interaktivlik, vizuallashtirish, moslashuvchanlik va amaliy yo‘naltirilganlik ajratib ko‘rsatiladi. Bu tamoyillar talabalarga har bir o‘quvchining individual xususiyatlarini hisobga olgan holda diagnostik vaziyatlarni tahlil qilish va korreksion dasturlarni ishlab chiqishda yordam beradi.

Adabiyotlarda “Pedagogik diagnostika va korreksiya” fanini o‘qitishda AKT vositalaridan foydalanishning turli modellari va metodologiyalari tahlil qilingan. Kompyuterlar, interaktiv doskalar, Moodle kabi onlayn platformalar, simulyatorlar, virtual va kengaytirilgan reallik texnologiyalari kabi asosiy AKT vositalari [1] tomonidan ta’lim sifatini oshirishda muhim ahamiyatga ega ekanligi qayd etilgan. Ayniqsa, simulyatsion dasturlar va virtual reallik muhitlari bo‘lajak pedagoglarga real diagnostik vaziyatlarni xavfsiz va nazorat qilinadigan sharoitlarda mashq qilish imkonini beradi. Bu ularning amaliy ko‘nikmalarini, xususan, diagnostik vositalarni qo‘llash, natijalarni tahlil qilish va korreksion strategiyalarni tanlash qobiliyatini oshiradi. Elektron darsliklar, multimedia materiallari, geymifikatsiya elementlari, onlayn munozaralar va shaxsiylashtirilgan o‘quv yo‘nalishlari kabi interaktiv usullar [1] talabalarning fanni chuqurroq o‘zlashtirishiga va amaliy ko‘nikmalarni mustahkamlashiga xizmat qiladi. Bu yondashuvlar murakkab nazariy tushunchalarni osonroq o‘zlashtirishga va ularni amaliyotda qo‘llashga yordam beradi.

Axborot-didaktik ta’minotning yana bir muhim jihati – bu talabalarning mustaqil ta’limini tashkil etishdagi roli. Raqamli resurslar va onlayn platformalar talabalarga o‘quv materiallariga istalgan vaqtda va joyda kirish imkoniyatini berib, o‘z-o‘zini boshqarish va o‘z-o‘zini rivojlantirish ko‘nikmalarini shakllantirishga yordam beradi. Shaxsiylashtirilgan o‘quv yo‘nalishlari har bir talabaning o‘zlashtirish sur’ati va ehtiyojlariga moslashish imkonini berib, o‘quv jarayonining samaradorligini oshiradi. Adabiyotlarda ta’kidlanishicha, pedagogik diagnostika va korreksiya sohasida faoliyat yurituvchi mutaxassislar uchun raqamli kompetensiyalar nafaqat AKT vositalaridan foydalanishni, balki axborotni tanqidiy tahlil qilish, raqamli etika tamoyillariga rioya qilish va kiberxavfsizlik masalalarini tushunishni ham o‘z

ichiga oladi [1]. Shu bois, axborot-didaktik ta’minotni yaratishda bo‘lajak pedagoglarning raqamli savodxonligini oshirishga alohida e’tibor qaratish lozimligi qayd etilgan.

Adabiyotlar tahlili shuni ko‘rsatadiki, axborot-didaktik ta’minotni joriy etishda bir qator muammolar ham mavjud. Bularga texnik infratuzilmaning yetarli emasligi, pedagoglarning raqamli kompetensiyalarining turli darajada ekanligi, sifatli raqamli kontent yaratishning murakkabligi va kiberxavfsizlik masalalari kiradi [1]. Biroq, bu muammolarni hal qilish bo‘yicha samarali strategiyalar ham ishlab chiqilmoqda. Jumladan, inklyuziv ta’limni qo‘llab-quvvatlashda AKTning ahamiyati alohida ta’kidlanadi, chunki u maxsus ehtiyojli talabalar uchun o‘quv materiallarini moslashtirish va ularning ta’limga teng imkoniyatlarini ta’minlashga yordam beradi [1]. Masofaviy ta’lim orqali geografik cheklovlarni bartaraf etish ham AKTning muhim afzalliklaridan biridir [1]. Kelajakda AKTning ta’limdagi roli sun’iy intellektga asoslangan shaxsiylashtirilgan tizimlar, immersiv virtual muhitlar va global o‘quv resurslariga kengaytirilgan kirish imkoniyatlari orqali yanada kengayishi kutilmoqda [1]. Bu esa pedagogik diagnostika va korreksiya sohasida yangi tadqiqotlar va amaliy yechimlarni talab qiladi.

Umuman olganda, mavzuga oid adabiyotlar tahlili “Pedagogik diagnostika va korreksiya” fanini o‘qitishda axborot-didaktik ta’minotning nazariy va amaliy ahamiyatini, uning zamonaviy ta’lim tizimidagi o‘rnini yaqqol ko‘rsatadi. Mavjud tadqiqotlar AKTning o‘quv jarayoniga integratsiyasi bo‘yicha keng qamrovli ma’lumotlarni taqdim etsa-da, O‘zbekiston ta’lim tizimining o‘ziga xos sharoitlarini hisobga olgan holda, ushbu fanni o‘qitishning axborot-didaktik ta’minotini takomillashtirish bo‘yicha chuqur tizimli yondashuvlarga ehtiyoj sezilmoqda. Ushbu tadqiqot mavjud adabiyotlardagi bo‘shliqlarni to‘ldirishga, ya’ni “Pedagogik diagnostika va korreksiya” fanini o‘qitishda AKT asosidagi axborot-didaktik vositalarni samarali joriy etishning o‘ziga xos mexanizmlarini ishlab chiqishga va ularning amaliy samaradorligini baholashga qaratilgan.

METODOLOGIYASI

Ushbu tadqiqotning asosiy maqsadi oliy pedagogik ta’lim muassasalarida “Pedagogik diagnostika va korreksiya” fanini o‘qitishda axborot-didaktik ta’minotning samarali mexanizmlarini ishlab chiqish va ularning amaliy samaradorligini ilmiy asoslashdan iborat. Mazkur maqsadga erishish uchun quyidagi vazifalar belgilandi: axborot-didaktik ta’minotning nazariy-metodologik asoslarini tahlil qilish; AKT asosidagi vositalarni o‘quv jarayoniga integratsiya qilish modellarini ishlab chiqish; talabalarning mustaqil ta’limini tashkil etishda axborot-didaktik ta’minotning ahamiyatini asoslash; xorijiy tajribalarni o‘rganish va O‘zbekiston sharoitlariga moslashtirish; ishlab chiqilgan mexanizmlarning pedagogik samaradorligini eksperimental baholash va amaliy tavsiyalar ishlab chiqish.

Tadqiqotning nazariy metodlari sifatida mavzuga oid falsafiy, pedagogik, psixologik, didaktik va metodik adabiyotlarni, shuningdek, normativ-huquqiy hujjatlarni o‘rganish, tahlil qilish, sintez qilish, umumlashtirish va tizimlashtirish usullari qo‘llanildi. Bu usullar “Pedagogik diagnostika va korreksiya” fanining mohiyatini, axborot-didaktik ta’minotning nazariy asoslari va tamoyillarini chuqur anglashga, shuningdek, AKTning ta’limdagi o‘rni va ahamiyatini ilmiy jihatdan asoslashga xizmat qildi. Adabiyotlar tahlili axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining ta’lim samaradorligini va interaktivligini sezilarli darajada oshiruvchi zamonaviy vosita

ekanligini tasdiqladi [1]. Qiyosiy tahlil orqali xorijiy va mahalliy ta’lim tajribalari solishtirilib, ilg‘or yondashuvlar aniqlandi. Modellashtirish usuli esa axborot-didaktik ta’minotning samarali modelini yaratishda nazariy asos bo‘ldi.

Empirik tadqiqot metodlari qatoriga pedagogik kuzatuv, so‘rovnoma, intervyu, pedagogik eksperiment (tajriba-sinov) va testlash kabi usullar kiritildi. Pedagogik kuzatuv “Pedagogik diagnostika va korreksiya” fanini o‘qitish jarayonida AKT vositalaridan foydalanish holatini, talabalarning faolligini va o‘qituvchilarning metodik yondashuvlarini bevosita o‘rganishga qaratildi. So‘rovnoma va intervyu talabalar va pedagoglarning axborot-didaktik ta’minotga munosabatini, muammolarini, ehtiyojlarini va takliflarini aniqlash imkonini berdi. Pedagogik eksperiment ishlab chiqilgan axborot-didaktik ta’minot mexanizmlarining amaliy samaradorligini sinash maqsadida tashkil etildi. Eksperimentda nazorat va eksperimental guruhlar bilan ishlash orqali yangi yondashuvlarning talabalarning diagnostik va korreksion kompetensiyalarini rivojlantirishga ta’siri baholandi. Testlash usuli talabalarning fanni o‘zlashtirish darajasi va amaliy ko‘nikmalarini ob’ektiv baholash uchun qo‘llanildi. To‘plangan empirik ma’lumotlar matematik-statistik usullar yordamida qayta ishlanib, tahlil qilindi.

Tadqiqot obyekti oliy pedagogik ta’lim muassasalarida “Pedagogik diagnostika va korreksiya” fanini o‘qitish jarayoni hisoblanadi. Tadqiqot predmeti esa ushbu fanni o‘qitishning axborot-didaktik ta’minoti mazmuni, shakllari, metodlari va vositalaridan iborat. Tadqiqotning gipotezasi shundan iboratki, “Pedagogik diagnostika va korreksiya” fanini o‘qitishda AKT asosidagi axborot-didaktik ta’minotni takomillashtirish bo‘lajak pedagoglarning diagnostik va korreksion kompetensiyalarini sezilarli darajada oshiradi, agar o‘quv jarayoniga interaktiv, multimedia va simulyatsion vositalar tizimli ravishda integratsiya qilinsa, talabalarning mustaqil ta’limini qo‘llab-quvvatlovchi shaxsiylashtirilgan o‘quv yo‘nalishlari va raqamli resurslar yaratilsa hamda pedagoglarning raqamli kompetensiyalari muntazam oshirib borilsa.

Tadqiqotning ilmiy yangiligi “Pedagogik diagnostika va korreksiya” fanini o‘qitishda axborot-didaktik ta’minotning nazariy-metodologik asoslarini tizimlashtirish, AKT asosidagi vositalarni joriy etishning samarali mexanizmlarini ishlab chiqish hamda ularning ta’lim samaradorligiga ta’sirini ilmiy asoslashdan iborat. Xususan, talabalarning diagnostik vaziyatlarni tahlil qilish va korreksion dasturlarni ishlab chiqish ko‘nikmalarini rivojlantirishga qaratilgan innovatsion axborot-didaktik modellar va metodik yondashuvlar taklif etiladi. Amaliy ahamiyati ishlab chiqilgan axborot-didaktik ta’minot modellari, metodik tavsiyalar va raqamli resurslarning oliy pedagogik ta’lim muassasalarida o‘quv jarayonini takomillashtirishda, bo‘lajak pedagoglarning kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirishda bevosita qo‘llanilishi mumkinligida namoyon bo‘ladi. Bu esa ta’lim sifatini oshirishga va zamonaviy talablarga javob beradigan mutaxassislarni tayyorlashga xizmat qiladi.

Tadqiqot uch bosqichda amalga oshirildi. Birinchi bosqich (2022-2023 yillar) nazariy-tahliliy bo‘lib, unda muammoning dolzarbligi o‘rganildi, ilmiy adabiyotlar tahlil qilindi, tadqiqotning nazariy asoslari va metodologik apparati belgilandi. Ikkinchi bosqich (2023-2024 yillar) tajriba-sinov xarakterida bo‘lib, unda axborot-didaktik ta’minot mexanizmlari ishlab chiqildi, pedagogik eksperiment tashkil etildi va o‘tkazildi, dastlabki natijalar to‘plandi. Bu bosqichda AKT vositalarining o‘quv jarayoniga integratsiyasi amaliyotda sinovdan o‘tkazildi [1]. Uchinchi bosqich (2024-2025 yillar) umumlashtiruvchi-tavsiyaviy bo‘lib, unda to‘plangan

empirik ma'lumotlar tahlil qilindi, tadqiqot natijalari umumlashtirildi, ilmiy xulosalar shakllantirildi va amaliy tavsiyalar ishlab chiqildi.

XULOSA

O'tkazilgan tadqiqot "Pedagogik diagnostika va korreksiya" fanini o'qitishda axborot-didaktik ta'minotning muhim rolini va samaradorligini tasdiqladi. Unda AKTga asoslangan interaktiv, multimedia va simulyatsion vositalarni o'quv jarayoniga tizimli integratsiya qilish, shaxsiylashtirilgan o'quv yo'nalishlari hamda raqamli resurslarni joriy etish bo'lajak pedagoglarning diagnostik va korreksion kompetensiyalarini sezilarli darajada rivojlantirishi isbotlandi. Bu yondashuv talabalarning mustaqil ta'limini kuchaytirib, ularni real pedagogik vaziyatlarda samarali ishlashga tayyorlaydi. Ushbu ta'minotni to'liq joriy etish uchun texnik infratuzilmani mustahkamlash va pedagoglarning raqamli kompetensiyalarini muntazam oshirib borish zarur. Natijada, ta'lim sifati oshadi, pedagogik kadrlar tayyorlash tizimi modernizatsiya qilinadi va zamonaviy talablarga javob beradigan yuqori malakali mutaxassislar yetishib chiqadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Sharma, S. K. D. K., & Sharma, A. P. K. (Eds.). Pedagogik ta'lim Raqamli davrda: Kasbiy rivojlanish va amaliyot bo'yicha xalqaro istiqbollar. New York: Routledge, 2020.
2. Van der Merwe, J. H., & Van der Merwe, C. J. Raqamli Didaktik Dizaynlar: Onlayn Dunyoda O'qitish va O'rganish. Cham: Springer, 2022.
3. Tondeur, J., van Braak, J., Ertmer, P. A., & Ottenbreit-Leftwich, A. T. "O'qituvchilar ta'limida raqamli malakani rivojlantirish: Tizimli adabiyot sharhi." Kompyuterlar va Ta'lim, vol. 148, 2020, pp. 103774.
4. Czerniewicz, L., Agherdien, N., Badenhorst, J., Belluigi, D., De Villiers, M., Felix, A., ... & Mgqwashu, M. "Raqamli Texnologiyalarning Oliy Ta'limdagi Pedagogik Amaliyotga Ta'siri." Britaniya Ta'lim Texnologiyasi Jurnali, vol. 51, no. 4, 2020, pp. 1198-1211.
5. Sangra, A., & Wheeler, S. (Eds.). Raqamli Ta'lim: Global Istiqbol. London: Routledge, 2022.
6. Preston, C., & Green, J. (Muharrirlar). Texnologiya bilan o'qitishga pedagogik yondashuvlar. Hershey, PA: IGI Global, 2021.
7. Koehler, M. J., & Mishra, P. "Texnologik Pedagogik Mazmun Bilimi (TPACK) nima? Adabiyotlar sharhi va yangi tadqiqot kun tartibi chaqirig'i." Ta'limdagi Texnologiya Tadqiqotlari Jurnali, vol. 53, no. 1, 2021, pp. 1-18.
8. Al-Samarraie, H., & Al-Rahmi, W. M. "Raqamli o'quv resurslarining talabalar faolligi va akademik ko'rsatkichlarga ta'siri: Tizimli tahlil." Ta'lim va Axborot Texnologiyalari, vol. 26, 2021, pp. 583-602.
9. Means, B., Bakia, M., & Murphy, R. Onlayn Ta'lim: Tadqiqotlar Bizga Qachon, Qayerda va Qanday Qilib O'rganish Mumkinligi Haqida Nimalarni Aytadi. New York: Routledge, 2021.
10. Blaschke, L. M., & Hase, S. (Muharrirlar). Raqamli davrda o'z-o'zini belgilagan ta'lim qollanmasi. Cham: Springer, 2021.